Milliy sertifikat: ona tili va adabiyot — namuna variant javoblari bilan

Rasmiy imtihon formati: **45 ta topshiriq (45-topshiriq — esse), 180 daqiqa**. Bu variant: **44 ta topshiriq, 140 daqiqa**. Yopiq savollarda bitta to‘g‘ri javobni belgilang, ochiq savollarga qisqa javob yozing. Javoblar kaliti va izohlar oxirida.
Shu variantni **online** yechib, taxminiy ball va darajangizni bilish: talimtelekanali.uz/uz/milliy-sertifikat/ona-tili/

1. Qaysi qatorda barcha so‘zlar to‘g‘ri yozilgan?

A) mexmon, hikoya, xabar
B) mehnat, xayol, hamma
C) mehnat, hayol, xalq
D) tarix, xunar, xamir

2. Qaysi qatorda barcha so‘zlar to‘g‘ri yozilgan (qo‘shib, ajratib yoki chiziqcha bilan)?

A) harkim, hech narsa, ota-ona
B) alla kim, ko‘zoynak, kecha-kunduz
C) har kim, allakim, qo‘l-oyoq
D) hech-kim, belbog‘, aka-uka

3. Quyidagi matn qaysi nutq uslubiga mansub?

«Maktab direktoriga 9-«B» sinf o‘quvchisi Karimov Anvardan ariza. Men 15-martdan 17-martgacha respublika fan olimpiadasida qatnashishim munosabati bilan darslardan ozod etishingizni so‘rayman. 14.03.2024-yil. Imzo.»

A) so‘zlashuv uslubi
B) ilmiy uslub
C) badiiy uslub
D) rasmiy-idoraviy uslub

4. Qaysi gapda ortiqcha so‘z qo‘llanib, nutq xatosi (pleonazm) yuzaga kelgan?

A) Korxonada ikkita bo‘sh ish o‘rni e'lon qilindi.
B) Korxonada ikkita bo‘sh vakansiya e'lon qilindi.
C) Korxonada ikkita vakansiya e'lon qilindi.
D) Korxonada ikkita ish o‘rni bo‘shadi.

5. Qaysi qatorda faqat lablangan (lab) unlilar berilgan?

A) o, u, o‘
B) a, o, e
C) i, e, u
D) a, i, o‘

6. Qaysi juftlik antonimlarni tashkil etadi?

A) chiroyli – go‘zal
B) o‘t (olov) – o‘t (maysa)
C) kitob – daftar
D) baland – past

7. Qaysi frazeologizm «juda xursand bo‘lmoq» ma'nosini bildiradi?

A) qulog‘iga lag‘mon osmoq
B) tarvuzi qo‘ltig‘idan tushmoq
C) do‘ppisini osmonga otmoq
D) ichi qora

8. Qaysi qatorda faqat yasama so‘zlar berilgan?

A) paxtakor, ishchi, bilim
B) ishchi, kitob, gulzor
C) daftarlar, tilchi, o‘qituvchi
D) tuzli, qalam, uyda

9. «Bolalar maydonga ertalab yetib kelishdi» gapidagi «ertalab» so‘zi qaysi so‘z turkumiga mansub?

A) ot
B) ravish
C) sifat
D) fe'l

10. Quyidagi gaplarning qaysi birida harakat nomi qatnashgan?

A) Yugurib kelgan bola eshikni ochdi.
B) Ertalab sport bilan shug‘ullanish sog‘liqqa foydali.
C) Ko‘chada o‘ynayotgan bolalar shovqin solardi.
D) U kulimsirab javob berdi.

11. Quyidagilardan qaysi biri ergash gapli qo‘shma gap?

A) Bola kitobni olib, xonasiga kirdi.
B) Yomg‘ir yog‘di, ko‘chalar ho‘l bo‘ldi.
C) Quyosh chiqdi va dalalar yorishdi.
D) Bahor kelsa, dalalar yashnaydi.

12. Qaysi gapda tinish belgilari to‘g‘ri qo‘yilgan?

A) Onajon, sizni juda sog‘indim.
B) Bog‘da olma nok, o‘rik pishdi.
C) Men bildimki ertaga imtihon bo‘ladi.
D) Menimcha ertaga havo ochiq bo‘ladi.

13. Quyidagi janrlardan qaysi biri lirik turga mansub?

A) roman
B) qissa
C) g‘azal
D) drama

14. Quyidagi parchada asosan qaysi badiiy san’at qo‘llangan?

Kecha yig‘lab edim men, bugun kuldim,
Kecha g‘amgin edim, bugun shodmonman.

A) tashbeh
B) tazod
C) mubolag‘a
D) istiora

15. Barmoq vaznida misradagi hijolar soni hisobga olinadi. Quyidagi misralardan qaysi biri 7 hijodan iborat?

A) Ona yurtim, go‘zal o‘lkam
B) Kuzda bog‘lar sarg‘ayib qoldi
C) Oy chiqdi osmonga
D) Dalalar yashnab ketdi

16. Quyidagi dostonlardan qaysi biri Alisher Navoiyning «Xamsa» asariga kirmaydi?

A) «Lison ut-tayr»
B) «Sab’ai sayyor»
C) «Saddi Iskandariy»
D) «Hayrat ul-abror»

17. «Kecha va kunduz» romanining muallifi kim?

A) Abdulla Qodiriy
B) Oybek
C) Cho‘lpon
D) Abdulla Qahhor

18. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Qishloq chetida keksa bobo yong‘oq ko‘chati o‘tqazayotgan edi. Yo‘ldan o‘tayotgan yigit hayron bo‘lib so‘radi: «Bobo, bu daraxt meva bergunicha ancha yil o‘tadi-ku?» Bobo jilmayib javob berdi: «Bizdan oldingilar ekkan daraxtlarning mevasini biz yedik. Endi men ekkanimni nevaralarim yeydi.»

Matnga ko‘ra, bobo nima uchun ko‘chat o‘tqazdi?

A) Tez orada o‘zi meva yeyish uchun
B) Keyingi avlodlar foydalanishi uchun
C) Ko‘chatni yo‘lovchiga sotish uchun
D) Faqat hovlisini bezatish uchun

19. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Dilnoza har kuni maktabdan qaytgach, yolg‘iz yashovchi qo‘shnisi Saodat buvining hovlisiga kirib, gullariga suv quyib ketardi. Bir kuni buvi: «Qizim, buning uchun senga nima beray?» – deb so‘radi. Dilnoza kulib javob berdi: «Gullaringiz ochilgani menga eng yaxshi mukofot».

Matnga ko‘ra, Dilnoza buviga nima uchun yordam berardi?

A) Buvidan sovg‘a olish uchun
B) Ota-onasi majbur qilgani uchun
C) Beg‘araz, ko‘ngli xohlagani uchun
D) Gul yetishtirishni o‘rganish uchun

20. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Mahallamizda yangi kutubxona ochildi. Unda bolalar uchun alohida xona tashkil etilgan bo‘lib, u yerda ertak va sarguzasht kitoblari saqlanadi. Kutubxona dushanbadan shanbagacha ishlaydi, yakshanba kuni dam oladi. Kitobni uyga olib ketish uchun a'zolik guvohnomasi kerak bo‘ladi. Guvohnoma bepul beriladi.

Matnga ko‘ra qaysi fikr to‘g‘ri?

A) Kutubxona haftaning barcha kunlari ishlaydi.
B) A'zolik guvohnomasi uchun haq to‘lanadi.
C) Bolalar xonasida faqat darsliklar saqlanadi.
D) Kitobni uyga olib ketish uchun guvohnoma talab qilinadi.

21. She’riy parchani o‘qing va savolga javob bering.

Ona yurtim, tog‘laring baland,
Daryolaring kuylaydi tinmay.
Bag‘ringdadir bor baxtim, davlat,
Sendan ayro yashay olmayman.

Parchaning asosiy mavzusi nima?

A) Vatanga muhabbat
B) Tabiat fasllarining almashinuvi
C) Onaga bo‘lgan sog‘inch
D) Do‘stlik va sadoqat

22. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Nodira tanlovga bir oy oldin tayyorlana boshladi. U har kuni savollarni puxta o‘rganib, xatolarini daftariga yozib bordi. Dugonalari kinoga taklif qilganda ham mashg‘ulotini qoldirmadi. Tanlov kuni u hech qanday hayajonsiz javob berdi va birinchi o‘rinni egalladi.

Matndagi «puxta» so‘zi qaysi ma'noda qo‘llangan?

A) Shoshilib, tez-tez
B) Yuzaki, ustidan
C) Sinchiklab, mukammal
D) Tasodifan, o‘z-o‘zidan

23. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Qishloq chetidagi ko‘prik yomg‘irdan so‘ng yana qulab tushdi. Odamlar har yili uni yog‘och bilan yamab qo‘yishar, ammo bahor suvi kelishi bilan hammasi takrorlanardi. Bu yil maktabni bitirgan Jasur muhandislik fakultetiga hujjat topshirdi. Onasi sababini so‘raganda, u derazadan ko‘prik tomonga uzoq tikilib turdi-da: «Kimdir buni bir umrga qurishi kerak-ku», – dedi.

Matndan Jasurning muhandislikni tanlashiga nima sabab bo‘lganini anglash mumkin?

A) Ota-onasining qat'iy talabi
B) Yuqori maosh olish istagi
C) Do‘stlariga ergashish
D) Qishlog‘idagi muammoni tubdan hal qilish istagi

24. She’riy parchani o‘qing va savolga javob bering.

Kuz keldi, bog‘larda sarg‘aydi yaproq,
Qushlar ham uchdilar olis yurtlarga.
Bo‘shab qolgan uyda yolg‘iz chiroq
Kimnidir kutadi, boqib yo‘llarga.

Parchada qanday kayfiyat ustun?

A) Mahzunlik va intizorlik
B) Shodlik va quvonch
C) G‘azab va norozilik
D) Qahramonlik va jasorat

25. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Ko‘pchilik iste'dodni tug‘ma ne'mat deb biladi. Ammo mashhur musiqachilar ham yoshligida kuniga soatlab mashq qilgan. Iste'dod urug‘ga o‘xshaydi: uni parvarish qilmasang, ko‘karmaydi. Mehnat bilan sug‘orilmagan qobiliyat vaqt o‘tib so‘nadi.

Matnning asosiy fikri qaysi javobda berilgan?

A) Iste'dod faqat musiqachilarda bo‘ladi.
B) Iste'dod tug‘ma bo‘lgani uchun mehnat shart emas.
C) Iste'dod tinimsiz mehnat bilan rivojlanadi.
D) Urug‘ ekish insonning iste'dodini oshiradi.

26. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Jo‘mrakdan tomchilab turgan suvga kam odam e'tibor beradi. Holbuki, bitta tomchilayotgan jo‘mrak bir sutkada bir necha chelak suvni behuda oqizadi. Tish yuvayotganda jo‘mrakni berkitish, nosoz quvurni o‘z vaqtida tuzatish hech qanday qiyinchilik tug‘dirmaydi. Keling, har bir tomchini asraylik: bugun tejalgan suv ertangi kun zahirasidir.

Muallifning bu matnni yozishdan asosiy maqsadi nima?

A) Suvning kimyoviy tarkibi haqida ilmiy ma'lumot berish
B) O‘quvchini suvni tejashga undash
C) Daryolar tarixini hikoya qilish
D) Suv ta'minoti tashkilotlarini tanqid qilish

27. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Zahiriddin Muhammad Bobur «Boburnoma» asarida faqat jangu jadallarni emas, o‘zi ko‘rgan o‘lkalarning tabiatini ham batafsil tasvirlagan. Asarda Farg‘ona vodiysi katta mehr bilan ta'riflanadi. Muallif Hindistonning hayvonot va o‘simlik dunyosi, mevalari haqida ham qiziqarli ma'lumotlar keltiradi. Asar keyinchalik ko‘plab tillarga tarjima qilingan.

Matnga ko‘ra qaysi fikr NOTO‘G‘RI?

A) Asarda Bobur ko‘rgan o‘lkalar tabiati tasvirlangan.
B) Asarda Hindiston mevalari haqida ma'lumot bor.
C) Asar ko‘plab tillarga tarjima qilingan.
D) Asarda faqat jang voqealari hikoya qilinadi.

28. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Bir dehqon har kuni buloqdan ikki ko‘zada suv tashirdi. Ko‘zalardan biri darz ketgan bo‘lib, uyga yetib kelguncha suvining yarmi to‘kilib qolardi. Darz ko‘za bundan uyalardi. Bir kuni dehqon unga yo‘lning bir chetini ko‘rsatdi: u yerda gullar ochilib yotardi. «Men bu yerga urug‘ sepgandim, sen esa har kuni ularni sug‘orib kelding», – dedi dehqon.

Matnning asosiy g‘oyasi qaysi?

A) Eski idishni tezroq almashtirish kerak
B) Har kimning kamchiligi ham kimgadir foyda keltirishi mumkin
C) Suvni tejash zarur
D) Dehqonchilik og‘ir mehnat talab qiladi

29. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Ustaxonaga kirgan yigit devordagi eski soatga qaradi: uning millari to‘xtab qolgan edi. «Nega tuzatmaysiz?» — so‘radi u. Keksa usta jilmaydi: «Bu soat to‘xtagan kuni shogirdim birinchi marta o‘zi mustaqil soat yasadi. O‘sha lahzani yodda saqlash uchun millarni qo‘zg‘atmayman». Yigit soatga endi boshqacha ko‘z bilan qaradi.

Matn asosida qaysi xulosani chiqarish mumkin?

A) Usta bu soatni tuzatishni bilmaydi
B) Yigit ustaning o‘sha shogirdi bo‘lgan
C) Soat ustaxonadagi eng qimmatbaho buyum hisoblanadi
D) Usta uchun bu soat vaqtni emas, qadrli xotirani ifodalaydi

30. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Kitob o‘qish odati faqat bolalikda shakllanadi, deyishadi. Biroq kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, katta yoshda ham bu odatni hosil qilish mumkin: buning uchun kuniga atigi yigirma daqiqa ajratishning o‘zi kifoya. Muhimi — kitobni majburan emas, qiziqib o‘qish. Agar asar zeriktirsa, uni chetga qo‘yib, boshqasini tanlashdan uyalmaslik kerak.

Qaysi fikr matn mazmuniga ZID?

A) Kitob o‘qish odatini faqat bolalikda shakllantirish mumkin
B) Kuniga oz vaqt ajratish ham o‘qish odatini hosil qilishga yetadi
C) Zeriktiruvchi kitobni o‘qishni to‘xtatib, boshqasini tanlash mumkin
D) O‘qishda qiziqish majburlashdan muhimroq

31. She’riy parchani o‘qing va savolga javob bering.

Derazamni chertar kuzgi yomg‘ir,
Har tomchida onam ovozi.
Uzoq shahar, begona ko‘cha —
Yuragimda qishloq bahori.
Choy damlayman, ikki piyola,
Biri bo‘sh, biri sovib qolar...

Parchada lirik qahramonning qanday holati ifodalangan?

A) Kuz faslining go‘zalligidan zavqlanish
B) Yangi shahardagi hayotidan mamnunlik
C) Ona va ona yurtni sog‘inish
D) Mehmon kutayotganidan quvonch

32. Matnni o‘qing va savolga javob bering.

Sardor majlisda hamma gapirib bo‘lgach, so‘z oldi. U uzun nutq so‘zlamadi, bor-yo‘g‘i ikki gap aytdi. Ammo shu ikki gapdan keyin zalda hech kim bahslashmadi: muammoning yechimi hammaga ayon bo‘ldi. Rahbar uning yelkasiga qoqib: «Gapni ham o‘lchab, bichib gapirasan-da», — dedi.

Matnda «o‘lchab, bichib gapirmoq» iborasi qanday ma’noda qo‘llangan?

A) Ko‘p va batafsil gapirmoq
B) O‘ylab, o‘rinli va aniq gapirmoq
C) Boshqalarning gapini bo‘lib gapirmoq
D) Hazil aralashtirib gapirmoq

33. Gapni o‘qing: «Kecha kutubxonadan olgan kitobimni ukam qiziqib o‘qidi.» Gapdagi ajratilgan so‘zlarni ular bajargan gap bo‘lagi bilan moslashtiring.

A) ega
B) kesim
C) vositasiz to‘ldiruvchi
D) payt holi
E) aniqlovchi
F) o‘rin holi

a) kecha → ____
b) kitobimni → ____
c) olgan → ____

34. Badiiy misollarni ularda qo‘llangan badiiy san’at bilan moslashtiring.

A) tashbeh
B) tazod
C) tashxis (jonlantirish)
D) mubolag‘a
E) talmeh
F) iyhom

a) Uning yuzi to‘lin oydek nur sochardi. → ____
b) Shamol eshigimni qoqib, ichkari kirishga izn so‘radi. → ____
c) Kulib kirdi eshikdan, yig‘lab chiqdi ostonadan. → ____

35. Asarlarni ularning mualliflari bilan moslashtiring.

A) Oybek
B) Abdulla Qodiriy
C) G‘afur G‘ulom
D) Cho‘lpon
E) Abdulla Qahhor
F) O‘tkir Hoshimov

a) «Sarob» romani → ____
b) «Kecha va kunduz» romani → ____
c) «Dunyoning ishlari» qissasi → ____

36. Gapni o‘qing va so‘zlar tarkibini tahlil qiling: «Paxtakorlarimizdan biri bilimdon yoshlarni maqtadi.»

a) «Paxtakorlarimizdan» so‘zidagi so‘z yasovchi qo‘shimchani yozing.

_____

b) «Bilimdon» so‘zining o‘zagini yozing.

_____

37. Gapni o‘qing va topshiriqlarni bajaring: «Kecha kutubxonadan olingan kitobni ukam bir kechada o‘qib chiqdi.»

a) Gapdagi «olingan» so‘zi fe’lning qaysi vazifadosh shakli hisoblanadi?

_____

b) «Olingan» so‘zi fe’lning qaysi nisbatida qo‘llangan?

_____

38. Gapni o‘qing va gap bo‘laklarini aniqlang: «Bu kitobning har bir sahifasi men uchun qadrli edi.»

a) «Kitobning» so‘zi qaysi gap bo‘lagi vazifasida kelgan?

b) Gapning kesimi qaysi turga mansub (fe’l-kesim yoki ot-kesim)?

39. Quyidagi qo‘shma gaplarni tahlil qiling:
1) «Quyosh botdi, osmonda yulduzlar charaqlay boshladi.»
2) «Garchi kun sovuq bo‘lsa ham, bolalar hovlida o‘ynashdi.»

a) 1-gap qo‘shma gapning qaysi turiga kiradi?

b) 2-gapdagi ergash gapning turini aniqlang.

40. Matnni o‘qing: «Imtihon natijasini eshitgan Anvarning og‘zi qulog‘ida edi. Uning ukasi esa butun yoz qo‘l qovushtirib o‘tirgani uchun endi tashvishda edi. Ota-onasi ham bundan xabar topib, uni koyidi.»

a) Matndan «juda xursand» ma’nosini bildiruvchi frazeologizmni aynan yozing.

b) Matndan «hech ish qilmay, bekor yurmoq» ma’nosini bildiruvchi frazeologizmni yozing.

41. She’riy parchani o‘qing:
«Ko‘zlaring yulduz kabi tunda porlab turadi,
Shamol bog‘ eshigini sekin ochib kiradi.
Yaqin-u yiroq, achchiq-u chuchuk — hammasi
Hayot degan kitobning bitta varaqasidir.»

a) Birinchi misrada qaysi badiiy san’at qo‘llangan?

b) Uchinchi misrada qaysi badiiy san’at qo‘llangan?

42. She’riy bandni o‘qing:
«Bahor keldi bog‘imizga,
Lolalar yuvdi yuzini.
Qushlar qaytdi uyimizga,
Sahar ham ochdi ko‘zini.»

a) Har bir misrada nechta bo‘g‘in bor? (Raqam yoki so‘z bilan yozing.)

b) Banddagi qofiyalanish tartibini harflar bilan yozing.

43. Asar mazmunidan parcha (qayta hikoya qilingan): «Qari dehqonning yagona tayanchi bo‘lgan ho‘kizi kechasi o‘g‘irlanadi. Chol arz qilib ellikboshi va amin oldiga boradi. Ammo amaldorlar o‘g‘rini topish o‘rniga cholning o‘zidan turli bahonalar bilan pul undiradilar. Oxir-oqibat ho‘kiz ham topilmaydi, cholning qo‘lida hech narsa qolmaydi.»

a) Hikoyadagi qari dehqonning ismini yozing.

b) Ushbu «O‘g‘ri» hikoyasining muallifini yozing.

44. Asar haqida ma’lumot: «Abdulla Qodiriyning «O‘tkan kunlar» asari o‘zbek adabiyotidagi ilk yirik nasriy asar sifatida tan olingan. Unda Otabek va Kumushning taqdiri XIX asr Turkiston hayoti fonida keng ko‘lamda tasvirlanadi. Asarda ko‘plab qahramonlar, murakkab syujet chiziqlari va voqealarning batafsil hikoyasi bor.»

a) «O‘tkan kunlar» asarining janrini yozing.

b) Bu asar adabiyotning qaysi turiga mansub?

Javoblar kaliti

1. B	**2.** C	**3.** D	**4.** B	**5.** A
6. D	**7.** C	**8.** A	**9.** B	**10.** B
11. D	**12.** A	**13.** C	**14.** B	**15.** D
16. A	**17.** C	**18.** B	**19.** C	**20.** D
21. A	**22.** C	**23.** D	**24.** A	**25.** C
26. B	**27.** D	**28.** B	**29.** D	**30.** A
31. C	**32.** B	**33.** a–D, b–C, c–E	**34.** a–A, b–C, c–B	**35.** a–E, b–D, c–F
36. a) -kor; b) bil	**37.** a) sifatdosh; b) majhul nisbat	**38.** a) aniqlovchi; b) ot-kesim	**39.** a) bog‘lovchisiz qo‘shma gap; b) to‘siqsiz ergash gap	**40.** a) og‘zi qulog‘ida; b) qo‘l qovushtirib o‘tirgani
41. a) tashbeh; b) tazod	**42.** a) 8; b) abab	**43.** a) Qobil bobo; b) Abdulla Qahhor	**44.** a) roman; b) epik tur	

Yechimlar va izohlar

1. To‘g‘ri yozilishi: mehnat, xayol, hamma (B). A: «mexmon» emas «mehmon»; C: «hayol» emas «xayol»; D: «xunar» emas «hunar».

2. «Har» va «hech» bilan kelgan olmoshlar ajratib yoziladi: «har kim», «hech kim». «Alla» bilan kelgan olmoshlar qo‘shib yoziladi: «allakim». Juft so‘zlar chiziqcha bilan yoziladi: «qo‘l-oyoq». Shuning uchun boshqa qatorlardagi «harkim», «alla kim», «hech-kim» shakllari xato. Tekshiruv: C qatorda uchala so‘z ham qoidaga mos. Javob — C.

3. Ariza rasmiy hujjat turi hisoblanadi. Unda qat'iy shakl bor: kimga, kimdan, mazmun, sana va imzo ko‘rsatiladi. «Munosabati bilan», «ozod etishingizni so‘rayman» kabi turg‘un iboralar ham ishlatilgan. Bular rasmiy-idoraviy uslubning belgilaridir. Matnda obrazlilik, jonli so‘zlashuv unsurlari yoki ilmiy atamalar yo‘q. Javob — D.

4. «Vakansiya» so‘zining o‘zi «bo‘sh ish o‘rni» degan ma'noni bildiradi. Shuning uchun «bo‘sh vakansiya» birikmasida bir ma'no ikki marta takrorlangan, bu pleonazmdir. Boshqa gaplarda bunday takror yo‘q. Javob — B.

5. O‘zbek tilidagi oltita unlidan o, u, o‘ unlilari lablarning ishtirokida (cho‘chchaytirib) talaffuz qilinadi, shuning uchun ular lab unlilari deyiladi. a, e, i esa lablanmagan unlilardir. Boshqa qatorlarning har birida kamida bitta lablanmagan unli bor. Javob — A.

6. Antonimlar — qarama-qarshi ma'noli so‘zlar. «Baland – past» juftligi shunga misol. A javobdagi «chiroyli – go‘zal» — sinonimlar. B javobdagi ikki «o‘t» — omonimlar: shakli bir xil, ma'nosi boshqa. C javobdagi «kitob – daftar» faqat mavzu jihatdan yaqin so‘zlar, ular qarama-qarshi emas. Javob — D.

7. «Do‘ppisini osmonga otmoq» iborasi haddan tashqari xursand bo‘lishni bildiradi. Boshqa iboralarning ma'nosi quyidagicha:
- «qulog‘iga lag‘mon osmoq» — aldamoq;
- «tarvuzi qo‘ltig‘idan tushmoq» — hafsalasi pir bo‘lmoq;
- «ichi qora» — yomon niyatli, g‘arazli.
Javob — C.

8. A qatordagi uchala so‘z ham yasama:
- paxta+kor;
- ish+chi;
- bil+im.
Bu so‘zlarda -kor, -chi, -im so‘z yasovchi qo‘shimchalardir. Boshqa qatorlarda tub so‘zlar bor: «kitob» va «qalam» tub so‘zlar. «Daftarlar» va «uyda» so‘zlarida esa faqat shakl yasovchi qo‘shimchalar (-lar, -da) qo‘shilgan, ular yangi so‘z yasamaydi. Javob — A.

9. «Ertalab» so‘zi harakatning qachon bajarilganini bildiradi va «qachon?» so‘rog‘iga javob beradi. Demak, u payt ravishidir. Bu so‘z narsa nomini (ot) yoki belgini (sifat) bildirmaydi. Harakat ma'nosini ham ifodalamaydi, shuning uchun fe'l ham emas. Javob — B.

10. Harakat nomi -sh (-ish), -(u)v, -moq qo‘shimchalari bilan yasaladi va harakatni narsa kabi ifodalaydi. B gapdagi «shug‘ullanish» (-ish) harakat nomi bo‘lib, ega vazifasida kelgan. A gapdagi «yugurib» ravishdosh (-ib), «kelgan» sifatdosh (-gan). C gapdagi «o‘ynayotgan» sifatdosh (-yotgan). D gapdagi «kulimsirab» ravishdosh (-ib). Tekshiruv: harakat nomi faqat B gapda bor. Javob: B.

11. D gapda «Bahor kelsa» qismi bosh gapga -sa shart qo‘shimchasi orqali tobelanib, shart ergash gap vazifasini bajaradi. Demak, bu ergash gapli qo‘shma gap. A gap sodda gap: unda bitta ega (bola) bor, «olib» esa ravishdosh, u alohida gap tuzmaydi. B gap bog‘lovchisiz qo‘shma gap: uning qismlari teng huquqli. C gap «va» bog‘lovchisi bilan bog‘langan qo‘shma gap. Tekshiruv: tobe bog‘lanish faqat D gapda bor. Javob: D.

12. A gapdagi «Onajon» undalma bo‘lib, gap boshida kelgani uchun undan keyin vergul qo‘yiladi. Bu gapda tinish belgisi to‘g‘ri qo‘yilgan. B gapda uyushiq bo‘laklar orasida vergul tushib qolgan, to‘g‘risi: «olma, nok, o‘rik». C gapda -ki yuklamasidan keyin vergul kerak, to‘g‘risi: «Men bildimki, ertaga...». D gapdagi «menimcha» kirish so‘z bo‘lgani uchun vergul bilan ajratiladi, to‘g‘risi: «Menimcha, ertaga...». Javob: A.

13. G‘azal lirik turga mansub janrdir: u shoirning his-tuyg‘u va kechinmalarini ifodalaydi. Roman va qissa voqeani hikoya qiladi, shuning uchun epik turga kiradi. Drama esa dramatik turning janri hisoblanadi. Tekshiruv: lirik janr faqat g‘azal. Javob: C.

14. Tazod qarama-qarshi ma’noli so‘zlar va tushunchalarni yonma-yon qo‘llash san’atidir. Parchada bir necha zid juftlik bor: «yig‘lab» va «kuldim», «g‘amgin» va «shodmon», «kecha» va «bugun». Tashbeh bo‘lishi uchun o‘xshatish bo‘lishi kerak, masalan «kabi», «-dek» vositalari bilan. Mubolag‘ada esa bo‘rttirish bo‘ladi. Istiora yashirin o‘xshatishdir. Parchada bu uchtasi yo‘q. Javob: B.

15. Har bir misrani hijolarga ajratamiz. A: O-na-yur-tim-go‘-zal-o‘l-kam, ya’ni 8 hijo. B: Kuz-da-bog‘-lar-sar-g‘a-yib-qol-di, ya’ni 9 hijo. C: Oy-chiq-di-os-mon-ga, ya’ni 6 hijo. D: Da-la-lar-yash-nab-ket-di, ya’ni 7 hijo. Har bir hijoda bitta unli bo‘ladi, shuning uchun unlilarni sanab tekshirish mumkin. Javob: D.

16. «Xamsa» besh dostondan iborat: «Hayrat ul-abror», «Farhod va Shirin», «Layli va Majnun», «Sab’ai sayyor», «Saddi Iskandariy». «Lison ut-tayr» ham Navoiyning dostoni, lekin u «Xamsa» tarkibiga kirmaydi va alohida asar sifatida yozilgan. Javob: A.

17. «Kecha va kunduz» romanini Abdulla Qodiriy emas, Cho‘lpon (Abdulhamid Sulaymon o‘g‘li) yozgan. Boshqa variantlarda ko‘p uchraydigan chalkashlik bor: Abdulla Qodiriy «O‘tkan kunlar» va «Mehrobdan chayon», Oybek «Navoiy», Abdulla Qahhor «Sarob» romanlarining muallifi. Javob: C.

18. Boboning javobi aniq: «Endi men ekkanimni nevaralarim yeydi». Demak, u daraxtni keyingi avlodlar uchun ekmoqda. A variant matnga zid, chunki daraxt meva bergunicha ko‘p yil o‘tishi aytilgan. C va D variantlar haqida matnda hech narsa aytilmagan. Javob: B.

19. Dilnoza mukofot so‘ramaydi: gullar ochilgani unga yetarli quvonch. Demak, u beg‘araz yordam beradi (C).

20. Matnda «Kitobni uyga olib ketish uchun a'zolik guvohnomasi kerak bo‘ladi» deyilgan. A noto‘g‘ri – yakshanba dam olish kuni; B noto‘g‘ri – guvohnoma bepul; C noto‘g‘ri – bolalar xonasida ertak va sarguzasht kitoblari bor. Javob: D.

21. Lirik qahramon «Ona yurtim» deb murojaat qiladi, uning tog‘u daryolarini madh etadi va undan ayro yashay olmasligini aytadi – bu Vatanga muhabbat. «Ona» so‘zi bor bo‘lsa-da, gap onaga emas, yurtga qaratilgan. Javob: A.

22. Nodira har kuni o‘qib, xatolarini yozib borgan va g‘olib bo‘lgan – bu ishni sinchiklab, mukammal bajarganini bildiradi. «Shoshilib» va «yuzaki» kontekstga zid, «tasodifan» esa ma'noga mos emas. Javob: C.

23. Jasur ko‘prikka tikilib, «Kimdir buni bir umrga qurishi kerak» deydi. Bu uning har yili buziladigan ko‘prik muammosini butunlay hal qilmoqchi ekanini ko‘rsatadi. Maosh, ota-ona talabi yoki do‘stlar haqida matnda ishora yo‘q. Javob: D.

24. Sarg‘aygan yaproq, uchib ketgan qushlar, bo‘sh uy va «kimnidir kutayotgan» yolg‘iz chiroq obrazlari g‘amginlik (mahzunlik) va kutish (intizorlik) kayfiyatini yaratadi. Quvonch, g‘azab yoki jasoratga ishora yo‘q. Javob: A.

25. Muallif iste'dodni urug‘ga qiyoslab, uni mehnat bilan «sug‘ormasa» so‘nishini aytadi – asosiy fikr: iste'dod mehnat bilan rivojlanadi. B matndagi fikrga zid, A va D esa misol va o‘xshatishni noto‘g‘ri tushunishdan kelib chiqqan. Javob: C.

26. Matn amaliy maslahatlar beradi va «Keling, har bir tomchini asraylik» degan da'vat bilan tugaydi – maqsad o‘quvchini suvni tejashga undash. Ilmiy ma'lumot, tarix yoki tanqid matnda yo‘q. Javob: B.

27. Matnda Bobur «faqat jangu jadallarni emas», o‘lkalar tabiatini ham tasvirlagani aytilgan. Shuning uchun «faqat jang voqealari hikoya qilinadi» degan fikr matnga zid. A, B, C matnda bevosita tasdiqlangan. Javob: D.

28. Darz ko‘za o‘zini foydasiz deb o‘ylaydi, ammo uning «kamchiligi» tufayli gullar o‘sadi. Asosiy g‘oya — B.

29. Usta soatni ataylab tuzatmayotganini, u shogirdining birinchi muvaffaqiyati kunini eslatishini aytadi. Demak, soat uning uchun xotira ramzi. A noto‘g‘ri: usta tuzata olmasligi emas, tuzatmasligi aytilgan. B va C matnda asoslanmagan. Javob: D.

30. Matnda «faqat bolalikda shakllanadi» degan keng tarqalgan fikr keltirilib, so‘ng «biroq» bog‘lovchisi bilan u rad etiladi: katta yoshda ham odat hosil qilish mumkin. B, C, D matnda bevosita tasdiqlangan. Matnga zid fikr — A. Javob: A.

31. Yomg‘ir tomchilarida onaning ovozi eshitilishi, «begona ko‘cha», «yuragimda qishloq bahori», bo‘sh qolgan ikkinchi piyola — barchasi yolg‘izlik va onani, ona qishlog‘ini sog‘inishni bildiradi. Kuz faqat fon (A), shahar «begona» deyilgan (B), ikkinchi piyola mehmon emas, yo‘q odam ramzi (D). Javob: C.

32. Sardor qisqa, atigi ikki gap aytgan, lekin gapi shu qadar aniq va o‘rinli bo‘lganki, muammo yechimi hammaga ayon bo‘lgan. Rahbar aynan shu fazilatni ibora bilan ta’kidlaydi. A matnga zid (uzun nutq so‘zlamagan), C ham zid (hamma gapirib bo‘lgach so‘z olgan), D matnda yo‘q. Javob: B.

33. «Kecha» — qachon? so‘rog‘iga javob bo‘ladi, payt holi (D). «Kitobimni» — tushum kelishigidagi, kimni? nimani? so‘rog‘iga javob beruvchi vositasiz to‘ldiruvchi (C). «Olgan» — sifatdosh bo‘lib, «kitobimni» so‘zini aniqlaydi: qanday kitob? — olgan kitob, demak aniqlovchi (E). Ega — «ukam», kesim — «o‘qidi»; o‘rin holi ma’nosidagi «kutubxonadan» ajratilmagan. Javob: a–D, b–C, c–E.

34. a) Yuz «-dek» qo‘shimchasi yordamida oyga o‘xshatilgan — tashbeh (A). b) Shamolga inson harakatlari (eshik qoqish, izn so‘rash) berilgan — tashxis, ya’ni jonlantirish (C). c) «Kulib — yig‘lab», «kirdi — chiqdi» zid ma’noli so‘zlar qarshilantirilgan — tazod (B). Javob: a–A, b–C, c–B.

35. «Sarob» romanining muallifi — Abdulla Qahhor (E). «Kecha va kunduz» romanini Cho‘lpon yozgan (D). «Dunyoning ishlari» — O‘tkir Hoshimov asari (F). Oybek, Abdulla Qodiriy va G‘afur G‘ulom ortiqcha variantlar. Javob: a–E, b–D, c–F.

36. a) Paxta+kor+lar+imiz+dan: «-kor» yangi so‘z (kasb egasi nomi) yasaydi, «-lar» — ko‘plik, «-imiz» — egalik, «-dan» — chiqish kelishigi qo‘shimchasi, ular shakl yasovchi. Demak, so‘z yasovchi — «-kor». b) Bil+im+don: «bil» fe’lidan «-im» bilan «bilim» oti, undan «-don» bilan «bilimdon» sifati yasalgan; boshqa qismlarga ajralmaydigan ma’noli qism — «bil». Javoblar: -kor; bil.

37. «Olingan» so‘zi ol+in+gan tarzida tuzilgan. -gan qo‘shimchasi sifatdosh yasaydi: «olingan kitob» birikmasida u predmetning belgisini bildiradi. -in qo‘shimchasi majhul nisbat ko‘rsatkichidir: ish-harakatni kim bajargani ko‘rsatilmagan. «L» bilan tugagan fe’llarga majhul nisbatning -il emas, -in shakli qo‘shiladi (ol-in-, kel-in-). Tekshiruv: sifatdosh, majhul nisbat.

38. «Kitobning» qaratqich kelishigida kelib, «sahifasi» so‘ziga tobelanadi va «kimning? nimaning?» so‘rog‘iga javob beradi. Demak, u qaratqich aniqlovchi. Kesim «qadrli edi» birikmasidir. Bunda asosiy ma’noni «qadrli» sifati beradi, «edi» esa to‘liqsiz fe’l bo‘lib, faqat zamon ma’nosini qo‘shadi. Shuning uchun bu fe’l-kesim emas, ot-kesim hisoblanadi. Tipik xato — «edi» so‘zini ko‘rib, kesimni fe’l-kesim deb belgilash. Tekshiruv: aniqlovchi, ot-kesim.

39. 1-gap ikki sodda gapdan tuzilgan: «Quyosh botdi» va «osmonda yulduzlar charaqlay boshladi». Ular bog‘lovchi yoki ergashtiruvchi vositasiz, faqat ohang yordamida (yozuvda vergul bilan) birikkan. Demak, bu bog‘lovchisiz qo‘shma gap. 2-gapda «garchi … bo‘lsa ham» vositasi qo‘llangan. Ergash gapdagi holat (kun sovuqligi) bosh gapdagi ish-harakatga (o‘ynashga) to‘sqinlik qilmagan. Bu to‘siqsiz ergash gapning belgisidir. «-sa» qo‘shimchasiga qarab uni shart ergash gap deb belgilash — tipik xato, chunki «ham» yuklamasi to‘siqsizlik ma’nosini beradi. Tekshiruv: bog‘lovchisiz; to‘siqsiz.

40. «Og‘zi qulog‘ida» iborasi so‘zma-so‘z emas, ko‘chma ma’noda qo‘llanadi va «nihoyatda xursand, quvongan» degan ma’noni bildiradi. «Qo‘l qovushtirib o‘tirmoq» iborasi «hech ish qilmay, bekorchilik qilmoq» ma’nosini anglatadi. Frazeologizmning ma’nosi uni tashkil etgan so‘zlar ma’nolarining oddiy yig‘indisiga teng bo‘lmaydi. «Xabar topmoq» ham turg‘un birikma, ammo u «bilmoq, eshitmoq» ma’nosini beradi, shuning uchun shartga mos kelmaydi. Tekshiruv: og‘zi qulog‘ida; qo‘l qovushtirib o‘tirmoq.

41. Birinchi misrada ko‘zlar yulduzga o‘xshatilgan. O‘xshatish vositasi («kabi») ochiq ko‘rsatilgan, shuning uchun bu tashbeh. Istiorada esa o‘xshatilayotgan narsa tilga olinmaydi, bu yerda u aytilgan. Ikkinchi misrada shamolga inson xatti-harakati berilgan (tashxis), ammo bu haqda so‘ralmagan. Uchinchi misrada ma’nosi qarama-qarshi so‘zlar juft qilib keltirilgan: «yaqin – yiroq», «achchiq – chuchuk». Bu tazod san’atidir. Tekshiruv: 1-misra — tashbeh, 3-misra — tazod.

42. Bo‘g‘inlarni sanaymiz:
1-misra: ba-hor-kel-di-bo-g‘i-miz-ga = 8.
2-misra: lo-la-lar-yuv-di-yu-zi-ni = 8.
3-misra: qush-lar-qayt-di-u-yi-miz-ga = 8.
4-misra: sa-har-ham-och-di-ko‘-zi-ni = 8.
Misralardagi bo‘g‘inlar soni teng, demak she’r barmoq vaznida yozilgan. Qofiyalarni aniqlaymiz: 1- va 3-misralar o‘zaro qofiyadosh («bog‘imizga – uyimizga»). 2- va 4-misralar ham o‘zaro qofiyadosh («yuzini – ko‘zini»). Shunday qilib, qofiyalanish tartibi abab (aabb emas). Tekshiruv: 8 bo‘g‘in; abab.

43. Parchada Abdulla Qahhorning «O‘g‘ri» hikoyasi mazmuni berilgan. Hikoya qahramoni — ho‘kizi o‘g‘irlangan kambag‘al dehqon Qobil bobo. Ellikboshi va amin unga yordam berish o‘rniga undan pora undiradilar. Muallif shu orqali eski tuzumdagi amaldorlarning poraxo‘rligini fosh etadi. Hikoya sarlavhasi ham kinoyali: asl «o‘g‘ri» — xalqni talayotgan amaldorlarning o‘zi. Tekshiruv: Qobil bobo; Abdulla Qahhor.

44. «O‘tkan kunlar» — o‘zbek adabiyotidagi birinchi roman. Unda voqealar keng ko‘lamda tasvirlanadi, qahramonlar ko‘p, syujet chiziqlari murakkab — bu belgilar roman janriga xos. Hikoya va qissa hajm hamda qamrov jihatidan ancha kichikdir. Roman, qissa va hikoya voqealarni hikoya qilish orqali tasvirlaydi, shuning uchun ular epik turga mansub. Lirik tur asosan his-tuyg‘uni ifodalaydi, dramatik tur esa sahnada ijro etish uchun yoziladi. Tekshiruv: roman; epik tur.

Savollar Ta’lim telekanali tomonidan milliy sertifikat imtihoni formatiga mos tuzilgan mashq savollari, rasmiy imtihon savollari emas. Yana 2 ta variant, taxminiy ball va daraja bilan — bepul online: talimtelekanali.uz/uz/milliy-sertifikat/ona-tili/